

SİYASAL YAŞAMDA KADIN ŞİDDET GETİRİR

AKKAN GÜNGÖR, Fatma*

TÜRKİYE/TURÇIA

ÖZET

Pek çok insan, uluslararası siyasetin kadınların algılayamayacağı kadar karmaşık olduğu konusunda öğretilmiştir. Bu öğretiy, erkeklerin uluslararası siyasetin gerektirdiği türden bir siyasetal kararlılığa sahip olduğu yönündedir. Erkek egemen bir toplumda bin yılda erkekler siyaset sahnesinde yer almanın vermiş olduğu avantajla bu kararlılığa sahip olsa da, birçok tecrübe göstermiştir ki, kadınlar kararlılığa sahip olmasa da güce sahiptirler. Bu kararlılığa sahip olamama da herhâlde siyasetal yaşamda yer almamanın bir götürüsüdür.

Bugün, kadınlar meclis koridorlarında milletvekili olarak değil, sekreter olarak çoğunlukla görülmektedirler. Bu durumun uzun yıllardır devam etmesi, şartlar uygun olduğu hâlde ne ile ilişkilendirilebilir? Ya da siyasetal yaşamda yıllarca yer almayan kadınların, bu alana girdiklerinde, erkeklere nazaran daha savaşçı ve daha anlık kararlar almaları nasıl algılanmalıdır?

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Siyaset, Feminist Teori, siyasetin erilleştirilmesi, siyasetal karar alma, kadın iş gücü.

ABSTRACT

Woman Brings About Violence in Political Life

Many people have been educated that the international politics is too complicated to perceive for a woman. This doctrine asserts that man has a decisive manner which is in harmony with the political requirements. In millenium in which man is dominant actor in political life, even if it has seen that the man has decisiveness due to the using the advantages of being in political scene, a lot of experiences have demonstrated that woman has got a special strength to perceive the events, but not in decisiveness in politics. The indecisiveness in political life of woman may be connected with the cost of not being in the political life.

It is observed today that woman is mostly seen as a secretary, not as a parliamentarian in corridors of parliament. Continuing the problems of status of woman in years, in spite of the fact that the conditions have fulfilled, can it be

* Öğr. Gör., KTÜ, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Trabzon/TÜRKİYE. e-posta: akkan78@hotmail.com

correlated with what? Or else, the woman who did not taken part in political life in before, when participating in this field, is it expected that they make a very rapid decisions and will be more combatant than man?

Key Words: International Politics, Theory of Feminism, masculine of politics, Politic Decsion-making, woman laborforce.

GİRİŞ

1970 ve 1980’li yıllarda feminist hareket, **kadınlara özgü olduğu düşünülen saldırgan ve hiyerarşik olmayan, iş birlikçi (cooperative) tarzı vurgulayarak “bilinç yükseltici” etkinlikleri yüreklendirir; erkeklerin karakteristik özelliği olarak görülen bireyci, kendini dayatma niteliğini büyük ölçüde reddeder** (Valance, 1999: 269-270). Oysa kadınlar, yüzyıllar boyu siyaseti perde arkasından yönlendirmenin verdiği kinle, ön sahnenin kendilerine tanınması durumunda erkeklere nazaran daha savaşçı ve daha anlık kararlar alabilmektedirler. Siyasal düşünme yetisinin kadınlara sunulmaması nedeniyle bu hak erkekler gibi rasyonel kullanılamamıştır. Kadınlar erkeklere oranla daha çok savaş kararı almakta, daha cesaretli davranmakta ve anlık politika uygulayabilmektedirler. Bir terör örgütünün canlı bomba eylemlerinde kadınların erkeklere oranla daha fazla yer almaları, onların cesaretinin övgü hak ettiğini değil, erkek egemen siyasalın onlardan belirli şeyleri götürdüğünü göstergesidir.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nin ilk kadın Dışişleri Bakanı Madeline Albright’ın **“Kullanılmadıktan sonra dünyanın en büyük askerî gücüne sahip olmuştunuz neye yarar?”** (Johnstone, 2001: 213) sözlerinin değerlendirilmesi için başı-sonu-zamanı-kime söylendiği önemli ama bu şekliyle alındığında, feminist teori ile çelişkili görülmektedir. Ancak, Amerikan Ulusal Seçim Çalışmaları 1991 Pilot Çalışması incelendiğinde, feminist teoriyi destekleyen bulgulara rastlanmıştır (Conover and Sapiro, 1993:1079). Hatta, güçlü bir sav olarak, erkeklerin savaşçı ve ihlalcı bir ruha sahip olduklarına, savaşları başlattıklarına, savaşa giden “meşru savaşılar”ı temsil ettiklerine, kadınlarınsa barış için hareket eden “güzel ruhlar” olduğuna, savaşı durdurduklarına inanılmaktadır (Elshtain 1987’den aktaran Conover and Sapiro, 1993: 1079). Oysaki gerçeğin bu şekilde olmadığını gösteren bulgular da vardır. Günümüze kadar, uluslararası politika göz önünde tutulduğunda, kadın ve erkek yöneticiler arasında cinsiyetten kaynaklanan bir farkın olmadığı görülmektedir. Erkeklerin aldığı kadar kadınlar da savaş kararı almış, erkeklerin uyguladığı kadar kadınlar da şiddet uygulamıştır. Karar alıcının kadın ya da erkek olması alınan kararı etkilememekte, daha çok karar alıcının kültür, din, eğitim, bölgesi ve kişiliğinden kaynaklanan farklar etkilemektedir. Eğer etkileyecekse de, erkek olmak kadın olmaya göre daha çok savaş kararı aldırıyor şeklinde değil, kadın olmak şu an itibarıyla erkek olmaya göre daha çok savaş kararı aldırıyor şeklinde etkilemektedir.

Rosa Lee Parks (McCauley)¹ ve Vivian Malone Jones. İlki 1955'te otobüste beyazlara yer vermediği için tutuklanmıştır. Aynı ortamda, şoför beyaz yolcular için Parks ve yanındakilerin yerlerini boşaltmalarını emrettiğinde, üç siyah erkek emre uymuştur. Parks, bir ilki gerçekleştirmiş ve ilk sivil itaatsizlik eyleminin başlamasına neden olmuştur. Diğeri ise, 1963'te bir erkek öğrenci ile Alabama State University'e kaydolmak istemiştir. Üzerlerine polis köpekleri salınan bu iki genç Federal Hükûmetin etkisiyle Alabama State University'de siyah ambargosunu kırmışlardır.² Burada da ilginç olan nokta erkek olanın bir süre sonra, baskılara ve gergin ortama dayanamayıp kaydını siyahların çoğunlukta olduğu başka bir üniversiteye aktarırken kadın olanın bu üniversiteden diplomalı ilk siyah olarak tarihe geçmesidir. Burada erkeklerin değil de, kadınların itaat altında kalamaması, dik başlı, hakkını savunan ve cesur kişiler olarak belirmesi uluslararası ilişkiler teorisi olarak feminist teoriyi –yani bayanlar iktidarda olsaydı savaşlar daha az yaşanırdı, realist değil, idealist yaklaşım hayata geçirilirdi– ters çevirerek şöyle denilebilir, bayanlar iktidarda olsaydı çözümsüzlükler bu kadar uzun sürmezdi. Sonucunu düşünürler miydi bilinmez ama, olayın üzerine giderlerdi. Ulusal çıkarı korumak için, gerekirse en acımasız savaşı yaşatırlardı. Haklılığı anlatmak diye bir dert olmazdı, hak olarak görüleni eyleme geçirirlerdi. Uzun süren görüşmeler çok daha kısa sürede tamamlanırdı. İstedikleri kabul edilmezse, “gereken yapılır”, en çok kullanılan söylem olurdu.

Öyleyse şu soru: “Neydi kadınları bu kadar cesaretli olmaya iten şey?”, cevaplandırılmalıdır. Toplumsal şiddete maruz bırakılmaları mı, vatandaş oldukları ülkenin Hükûmeti tarafından devlet politikası olarak kullanılmaları mı, iktidardan uzak kaldıkça sorunlara yabancılaşmaları mı, yoksa genler mi?

Son yıllarda artış gösteren kadın canlı bombacıların sayısı, özellikle Sri Lanka, Türkiye, Pakistan, İsrail, Özbekistan ve Irak gibi ülkelerde, dikkat çekmektedir (Dickey, 2005: 26). Ki bu konuda yapılan araştırmalar canlı bombacıların çoğunun yoksulluktan, eğitimsizlikten ve akıl hastalığı, alkol, ve uyuşturucu bağımlılığından uzak olduklarıdır.³ Grupta telkin edilen görev bilincinin, kişiyi intihar bombacısına dönüştürmesi çok zor değildir. Burada önemli olan, eşit sayıda kadın ve erkek tetkik edildiğinde kadınların cesaretlerini gösterme konusunda erkeklere oranla daha hızlı davranmalarıdır. Bu, onların bir şeyleri ispat çabaları olabilir mi? Ya da bu durum kadınların da

¹ Parks, 1913 yılında, efendisinin çiftliğinden kaçan sonra geri dönüp tek başına kazdığı tünelden aralarında yakınlarının da bulunduğu 300'e yakın kölenin kaçmasını sağlayan Harriet Tubman adlı ilk cesur siyah kadının ölümünden bir ay sonra 4 Şubat'ta doğmuştur (Bkz.: Şafak, 2005: 24); <http://www.nyhistory.com/harriettubman/life.htm>.

² http://www.africawithin.com/bias/rosa_parks.htm; http://www.ccom.ua.edu/od/article_jones.shtml.

³ Bkz.: <http://www.monitor.upeace.org/pdf>; http://www.americaspurpose.org/downloads/working_group_papers.pdf. Kadın canlı bomba eylemcileri için bkz.: Zedalis, D. D., (2004), Female Suicide Bombers, <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/ssi/zedalis.pdf>.

bir süre kadın egemen dünyada yaşadıkdan sonra mı değişecek? O zaman kadınlar ya da erkekler diye bir ayırım yapmak anlamsız mı olacak, şöyle ki patronunuzun erkek ya da kadın aynı kararı aynı şekil de alacağından şüphe duymayacaksınız (Bayan patronların kaprisi tarihe karışacak!).

“Bazılarının İktidarı Kullanması Diğerlerini İktidarsızlaştırır”: Bugün değişmeyen bir olgu var. Kadınları eve erkekleri işe sevk eden olgu. Bu yaratılışsal bir alışkanlığın sonucu mu yoksa yapılageliş durumuna odaklanan bir davranış kalıbı mı! Daha açık söylendiğinde, kadınları meclis koridorlarında milletvekili olarak değil de, sekreter olarak çoğunlukla görüyorsak bu, bugüne kadarki uygulamaların bir sonucu mu, kadınların içsel güdülerinin bir isteği mi? Buradan hareketle dünya genelindeki uygulamalara bakıldığında kadınların şiddet içeren söylemleri ya da uygulamaları onların karakter özelliği mi bin yılların getirdiği erkek egemen siyasanın bir sonucu olarak dışavurum mu!

Randall, Nikaragua Devrimi’nde büyük payları olan Nikaragualı kadınları ekonomik koşulların özel olarak etkilediğini belirtmektedir: **“Kendi başına geçinen annelerin sayısı fazlaydı ve bu durum ekonomik durumla yakından ilişkiliydi. İşsizlik, yoksulluk ve güvencesizlikle karşılaşan bir çok koca ve baba ailenin geçimini annelerin üzerine yükleyip, evlerini terk ediyordu. Önerinde ev işleri, yiyecek satıcılığı ve pazarlarda ya da sokaklarda incik boncuk satmak gibi çok kısıtlı bir seçim alanı vardı”** (1985: 5). Burada kadınların kriz, bunalım ve ihtiyaç anlarında kendilerinden beklenmedik bir performans sergiledikleri teyid edilmektedir:

Nikaragua’da kadınların devrimci sürece geniş katılımları, onların ulusal ekonominin bir parçası olmalarının sonucudur. Bu durum onları, toplumsal ve siyasal katılımları yükseltecek kararlar vermeye, konumlar edinmeye zorlamıştır. Diğer bir nedense siyasal baskıdır. Somozaları muhalefete karşı korumak amacıyla kurulan silahlandırılmış özel ordu ve bunun gibi etkenler bütün sınıflardan kadınları bu baskıya, devrimci olarak karşılık vermeye itmiştir (Randall, 1985: 6).

...

Nikaragua genç nüfusu cinsiyet farkı gözetmeksizin mücadeleye kitlesel bir biçimde katılmıştır. 30-35 yaşları arasında, kadınların katılımı erkeklerinkine oranla fazla. Genellikle ilk siyasal katılımları, çocuklarının tutuklanması ya da hapsedilmesine karşı gerçekleşmiş. Daha sonra görev alanları derinleşmiştir (Randall, 1985: 7).

Genelde, kadınların, normal şartlarda siyasal, ekonomik ve sosyal hayata katılmadıkları, ihtiyaç hissettiklerinde ya da şartlar gerektirdiğinde katıldıkları gözlenmektedir. şartlar düzelince günlük yaşantılarına geri dönmektedirler. Orada daha mutlu olabilirler. Ama bu onların siyasal hayatta başarısız olacakları anlamını taşıyamaz. Taşıyacağı anlam en fazla daha şiddet içerikli politika uygulayacaklarıdır.

Enloe, çoğu kadını devlet gücünü etkileyebilecek herhangi bir siyasi konunun dışında bırakan şeyin, nesiller boyu-bazen de baskıyla- yaşanan toplumsal süreçler ve yapılarla ilgili bir mesele olduğunu belirtmektedir. Sadece erkeklerin uluslararası siyasetin gerektirdiği farz edilen türden bir kamusal kararlılığa sahip olmalarını eleştirmektedir: **“Seçkin erkekler kadınları şuraya ya da buraya belki kabul edebilirler, ama söz konusu kadınlar gelişigüzel seçilmiş kadınlar değildir. Çoğu zaman hükûmetlerin erkekler kulübü gibi görünmesi pek göze çarpmaz. Margaret Thatcher Venedik’te Mitterand, Nakosone, Reagan ve diğer devlet başkanlarıyla yan yana oturduğunda birdenbire diğer herkesin erkek olduğu fark edildi”** (Enloe, 2003: 35).

...

Uluslararası siyasi ekonominin, son iki yüzyılda işlediği gibi işleminin sebebi, bir bakıma kadının işinin değerini ucuzlatan kararlardır. Bu kararlar öncelikle evde ve işyerinde yapılan bazı işleri “kadın işi”ne dönüştürerek onları kadınsılaştırmıştır ve değersizleştirilmesini rasyonelize etmiştir. Cinsellik, evlilik ve kadını saygınlıkla ilgili yasalar ve kültürel varsayımlar olmasaydı bu düşüncüler gerçekleşmezdi. (Sovyetler Birliği’nde 1970 yılında, kadınlar dikiş makinası operatörlerinin hâlâ % 93’ünü oluşturuyorlardı.); (Enloe, 2003: 211-212).

...

Pek çok insan özellikle kadınlar, uluslararası siyasetlerin kadını zihnin algılayamayacağı kadar karmaşık, uzak ve zor olduğu konusunda eğitilir. Bir Margaret Thatcher ya da Jeanne Kirkpatrick çatlaklardan sızabiliyorsa da, bu büyük ihtimalle “erkek gibi düşünmeyi” öğrendikleri içindir (Enloe, 2003: 253).

Yukarıda saptanan bulgular kabul edilse bile bir sorunu gündeme getirir. Çalışmanın ana amacı da bu sorunsaldır. Evet erkekler kadınları bastırmış hatta bu uygulama eş ve anne tarafından da devam ederek çocuklara uygulanmış ve erkek egemen bir dünya oluşmuştur. Peki bu erkeklerin suçu mudur? Ev işinin kadınsılaştırılmış ve siyasetin erilleştirildiği düşünüldüğünde, bu uygulamanın bu kadar kolay olması ne ile ilgilidir? Neden bunca yıl değişiklik olmamış ve boyun eğme yaşanmıştır? Bilinçli başlatılan bir hareket midir, ya da başlaması kendiliğinden ve ya kadınların tabiatından mıdır, tekrar başa dönülse sizce aynı durum oluşur mu?⁴ Cevap “evet”e yakındır. Çünkü yaratılış özelliği kadın ve erkek ilgi alanlarını etken ve edilgen olma durumuyla zaten belirlemiştir.

⁴ Bir zamanlar, kadınların sosyal ve siyasal alandaki varlığından Özveri şöyle bahseder:

Toplumsal yaşamda kadının etkinliği, ekonomik etkinliklerin kadınlar tarafından yerine getirilmesi, kadınların mutlak egemenliği, soy kütüğünün kadına göre belirlenmesi, Amazon söylencesinin önemli özelliklerindedir. Ancak bütün bunlar anaerkil toplumda zaten normal olan özelliklerdir. Amazon söylencesinin normalden ayrılan yönü, kadınların savaşçı olarak yetiştirilmeleri, savaşa bir asker gibi katılmaları, erkeklerin bu savaşta yer almamaları, kadınların savaşçılığının aynı zamanda saldırganlığa dönüşmesidir. Hem kendilerinin kurdukları

İşte bu edilgen olma durumu ve bilinmeyen içsel güdüler kadınları hırçın yapmaya muvaffak olmuştur. Bunun bir getirisi de siyasal yaşam ve kadın arasındaki ilişkide güç ve şiddet olgusunun artan eğilimle devam etmesidir.

1. Uluslararası İlişkiler ve Feminist Teori

Modern kullanımda feminizm,⁵ kadın hareketiyle ve kadının sosyal rolünü geliştirme çabasıyla ilişkilendirilmektedir. Feminizme göre, kadınlar cinsiyetleri nedeniyle dezavantajlı durumdadır, bu dezavantaj ortadan kaldırılabilir ve kaldırılmalıdır. Böylece, feministler, *kamusal erkek* ve *özel kadın* arasındaki ayrımı ortadan kaldırmaya çalışmışlardır (Heywood, 2007: 289, 295). Feminizm, biyolojik faktörlerin belirlediği cinsiyetlerden ziyade, bu cinsiyetlerin iktisadi, siyasi ve sosyal roller üzerindeki etkisine değinmekte, erkeklik ve kadınlık olgularının biyolojik bir determinizmin ifadesinden çok, insanların toplumsal süreçler içerisinde gelişen yapılanmasının bir sonucu olduğunu iddia etmektedir.

Feminist yaklaşımın uluslararası ilişkiler disiplinine konu olması ise, düşük ücret, ağır çalışma koşulları, kadınlar arasındaki sınıf çatışması gibi konularla olmuştur. Feminizme göre, neo-realizmin *man, the state and war* algılaması uluslararası ilişkileri erilleştirmiştir. Bu anlamda uluslararası ilişkiler disiplininin uluslararası sisteme bakışı militarizm eksenli olmaktadır ve bu durum uluslararası çözümsüzlüğü tetiklemektedir.

“Cinsiyet eşitliği neden barış ile bağlantılıdır?” sorusunu Caprioli, Tickner ve Goldstein teorik olarak açıklamaktadırlar. Yine Melander daha eşitlikçi toplumların, kadınların böylesi toplumlarda savaş ve barış konularında söz söyleme hakları olmasından dolayı daha barışçıl olabileceğini iddia etmektedir. Yine erkeğe göre, kadının genellikle savaştan çekinme eğiliminde olduğunu belirtmektedir. İlk argüman kadının doğasında var olan şiddetten kaçınma varsayımına dayandırılmıştır ve böylece bu, temel fikir olarak referans gösterilmiştir. Diğer argüman, cinsiyet rolleri ve onları tanımlayan davranışların sosyal olarak oluşturulmasına vurgu yapmaktadır. Birinci yaklaşım, kadının üreme rolü nedeniyle belirli bir vashının olduğu inancını kabul etmekte ve bu temel doğası nedeniyle kadın ülke liderlerinin ve etkili pozisyonundaki diğer kadınların-parlamentodakiler gibi- aynı pozisyonundaki erkeklere göre ortalama olarak toplumsal problemleri giderme konusunda daha

yerleşim bölgelerinde bulunan heykel, resim ve kabartmalar, hem de komşu halkların yapıtları Amazonlar'ı savaşçı niteliklerine uygun tanımlamışlardır. Amazonlardaki savaşçı nitelik o kadar baskındır ki, Bilge Umar, Amazonların “tarım yapmayan, yaşamı at sırtında avcılık ve savaşla geçen bir kadınlar ulusu” olduğu görüşündedir. Be nedenle Amazonlara takılacak adın savaşçı özelliklerine uygun bir ad olması akla uygun görülmektedir. Kaldı ki bu açıklama Amazonlar'ın konuştuğu varsayılacak bir dile göre yapılan bir açıklama da değildir. (Özveri, Y. Ü., (2007), Amazonlar Söylencesi, http://www.circassiancanada.com/tr/edebiyat/efsaneler/001_amazonlar_soylencesi.htm).

⁵ Feminizmin kadın değerlerinden çok feministlere öncülük ettiği ile ilgili bir açıklama için bkz.: Cook-Wilcox, 1991.

fazla çalıştıklarını öngörmektedir. Bu yaklaşım, varsayımsal olarak biyolojik cinsiyet içinde yer alan doğal davranış farklılıklarına dayandırılırken, ikinci yaklaşım sosyal olarak oluşturulan cinsiyet rolleri tarafından etkilenebilen, şiddete ve gücün kullanımına karşı nasıl davranıldığı üzerine odaklanmaktadır. Bu perspektifte kadının şiddetten kaçınması ve erkeğin şiddete eğilimi biyolojik cinsiyetle daha az ilgili iken, belirli “kadınlık” ve “erkeklik” tanımlamaları ile daha çok ilgilidir. Buna göre, bütün kültürlerde ortaya çıkan cinsiyet rolleri oluşumunda iki temel tema vardır. Birincisi; kadınlara ilgilenmek ve bakıcılık görevi verilirken, erkeklere savaşçı olarak nitelendirilebilecek potansiyel bir fonksiyon hazırlanır. İkincisi; cinsiyet rolleri, kadınların ikinci plana itilmesini yasal hâle getirir (Melander, 2005: 696-698).

Bazı feminist yaklaşımlar, realizmin otonomi ve ayrılmayı öngördüğünü, çünkü erkeklerin ayrılığı bağlanmaya göre üstesinden daha kolay gelinebilecek bir olgu olarak gördüğünü iddia etmektedir. Bu görüş kadın ve erkeklerin ayrılma ve bağlanma olguları üzerinde farklı bakış açısıyla yetiştiklerini ortaya koyan psikolojik araştırmalarla da desteklenmektedir. Bu teoriye göre, bir çocuğu yetiştiren ilk kişi genellikle kadın olduğu için, kızlar cinsiyete dair kimliklerini, yetiştiricileriyle aralarındaki “benzerlikleri” çerçevesinde şekillendirmekte diğer taraftan erkeklerse, yetiştiricileriyle aralarındaki “farklılıklar” çerçevesinde ön plana çıkarmaktadırlar (Goldstein, 2002: 118).

Feminist uluslararası ilişkiler kuramı, savaşın, eşitsizliğin ve şiddetin insanlar arasındaki doğal durumun bir uzantısı olarak kabul edilmesinin, erkek bakış açısının bir ürünü olduğunu vurgulamaktadır. Böylece, kadınların biyolojisi ve alışlagelen sosyal görevleri onlara anne, eş, koruyucu ve bakıcı rolü verdiğinden, kadınlar doğal olarak şiddet ve savaşa karşı bir pozisyon benimsemektedirler. Kadınların uzlaşmacı tavrı, diplomasi yeteneklerini geliştirmiştir ve bu alandaki etkinleşmeleriyle de uluslararası platformda yeni değerler üretilebilecek konuma gelmişlerdir. Feminist yaklaşıma göre, bu konjonktür hayal edilen barış ve uzlaşma ortamının gerçekleştirilmesine olanak sağlayacaktır. Hayal edilen “Kadın” imajı, “barış tanrıçası”nı temsil etmektedir.

Her ne kadar kadın ve barış aynı kareye yerleştirilmeye çalışılsa da, geçmişte kadınların savaşı desteklediği, savaşa gitmeyen erkekleri aşağıladığı ve onları duygusal anlamda çekici bulmadıkları gözlemlenmiştir (Goldstein, 2005: 272-273). Barış zamanı “iyi”, savaşa “kötü” olarak algılanmasına rağmen, bazen savaşların kadınlar için iyi olduğu bilinmektedir. Avrupa ve ABD’li kadınlar ilk olarak I. Dünya Savaşı’ndan sonra, Japonya’lı kadınlarsa I. Dünya Savaşı’ndan sonra oy hakkını elde etmişlerdir (Tickner, 2002: 347).

2. Kadının Siyasallaşmasında Din ve Gelenek

Kadınlar, erkekler gibi statü, ırk, din, kültür ve bölgesel konuma göre farklı kişilik yapısına sahip olabilmektedirler. Bir cinsin, grubun ya da bölgenin tamamı için iyi ya da kötü tanımlanmasının yapılması yanlıştır. İnsanlar tek ele alınmalıdır. Bu gün kadınlar için iyi ve barışçı sıfatı uygunken, tarihsel

süreçte “iyi kadın”, ailesi ve özellikle çocuklarını birinci planda, ulusu ve insanlığı ikinci planda tutan bir algılamadır (Crompton, 1997: 65 ve Dominell, 1991’den aktaran Steans, 2003: 435).

“İyi kadın” algılamasına uygun davranmak güdüsüyle hareket eden bir grup oluşurken, dinin de bu süreçte kadınlara farklı bir alan yarattığı görülmektedir. Evrensel dinlerin genelinde kadın erkeğe göre daha az militarist olmalıdır ve erkek baskınlığı görülmektedir. Sosyal hayatta böyle bir rol uygun görülen kadınların bu dinlerin yayılmasında yine en aktif savaşçılar olarak görülmesi bir çelişki olarak görülebilmektedir. Çoğu feminist, köktendinci dinlerin kadınlar için kötü olduğunu belirtmektedir. Tickner, tarihsel bağlamda çoğu dinin, ordular gibi erkek egemen olduğuna değindikten sonra dinsel fanatizm ve kadının baskı altına alınması arasındaki ilişkinin hemen hemen evrensel olduğuna dikkat çekmektedir. Kadının kontrol altında olduğu patrimonial aile genellikle köktendinci hareketlere merkez teşkil etmekte ve sosyal hastalıklar için her derde deva olarak görülmektedir (Tickner, 2002: 343).

Polonya nüfusunun % 90’ı Katolik inançta bir ülke olmasından ötürü, bu ülkede yaşayan kadınlar üzerinde din ve geleneğin etkisi yüksektir. Polonya Cumhuriyeti’nin Ankara Büyükelçisinin eşi Edyta Michalski, bu durumu şöyle ifade etmektedir:

İstatistiklere göre bugün Polonyalı kadınların eğitim düzeyi, Polonyalı erkeklerinin üzerindedir. ...Polonya’da verilen yüksek okul diplomalarının yüzde 59’unu kadınlar almaktalar. Polonya’da verilen doktor ünvanların yüzde 44’ü ve profesör ünvanların yüzde 25’i kadınlara verilmektedir. Ancak, Kadınla erkeğin konumu arasında hâlâ birçok farklılık bulunmaktadır. Bu farklılıklar, Polonya’da kadının rolüne ilişkin geleneksel anlayıştan ileri gelmektedir. Mesleki açıdan faal olsa da kadın, hâlâ, “aile hayatının kalıplaşmış, çoğunluk tarafından kabul edilmiş” örneğine göre oynaması gereken ikinci bir role bağlıdır. Bu model, kadının mesleki kariyerini ailevi ödevleriyle birleştirmesi gerektiğini öngörmektedir. Dünya Bankası uzmanları, bu şablonların iş kanununda, örneğin kadınların emeklilik yaşının (60) erkeklerinkinden (65) daha düşük olması gibi ayrımcı imtiyazlara yansıdığı görüşündedirler.

Kadınların toplumdaki durumunun bir göstergesi de, ülke meclislerindeki onlara ait sandalye sayısıdır. Polonya, AB’nin ortalamasının (% 23’ün) biraz altındadır (% 21). ...Polonya’da Milletvekilleri arasında % 20, Senatörlerin ise % 23’ü kadındır, yerel yönetimlerde ise kadınların oranı % 14, 5-% 18 arasında değişmektedir.⁶

Polonya’da kadınların toplumdaki konumu ve iş piyasasındaki yerine dair kendilerine ait görüşleri üzerine yapılan araştırma sonuçları aşağıdaki gibidir:⁷

⁶ http://www.polonya.org.tr/sec3-Polonya_kobieta.html.

⁷ http://www.polonya.org.tr/sec3-Polonya_kobieta.html.

- Kadınlar ev işleriyle daha yoğun biçimde ilgilenir (bu düşünceyi % 55'i benimsemektedir),
- Kadının evi ve ailesi, işinden ve toplumsal hayatından önemlidir (% 30),
- Toplumsal hayatta erkekler baskındır (yaklaşık % 30),
- Kadınlar toplumsal hayata ve kariyerle daha az ilgilenmektedirler (% 25).

Bu sonuçlar göstermektedir ki, bir toplumda sosyal ve siyasal hakların yeterince uygun olması, ya da eğitim oranının yüksek olması kadınların siyasal yaşama yönelmesini etkilememektedir. Daha demokratik olan ülkelerde, daha fazla kadın parlamentoya girer yanlış bir tespittir. Böyle bir konuda ısrarcı olmak da yanlıştır. Kim isterse o parlamentoya girer, kadın, erkek diye bir ayrımın yapılması baştan bu konuda bir farklılık aramak anlamı taşımaktadır.

Parlamentoda bulunan kadın oranının en yüksek olduğu ülke Ruanda'dır. Katılım oranının ikinci en yüksek olduğu ülke ise İsveç'tir.⁸ Türkiye'de ise durum farklıdır. 1935 yılında ilk kez Meclis'e 17 kadın milletvekili girmiştir. Bu yüzde 4.8 oranında katılımdır. Kadınların Meclis'e girmesinin ardından 70 yılı aşkın zaman geçmiştir ve son seçimlerde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne 48 kadın milletvekili girmiştir. Bu da yaklaşık olarak % 9 katılım oranı anlamına gelmektedir. Cumhuriyet tarihi boyunca kadınların yasal hakları konusunda yapılan bunca teşvik edici düzenlemeye rağmen, kadın temsil oranının düşük olması, kadınların siyasete ilgi duymadığı sonucunu doğurmaktadır.

Bir ulusun karşılaşacağı en önemli problemi çözmede başkanlıkla ilgili olarak kadınlar mı erkekler mi daha iyi iş yapar sorusu üzerine ABD de yapılan bir telefon araştırması veri sonuçlarında, kadınlarla ilgili klişeleşmiş tutumları etkileyen değişkenlerin siyasal eğilim, eğitim ve cinsiyet ve kültür olduğu görülmektedir. Cumhuriyetçilerin % 6'sı kadın daha iyi iş yapar derken, % 45, 5'i erkek ve kadın başkan arasında bu konuda fark yoktur demektedir. Afro-Amerikalılar kadını bu konuda erkekte daha iyi görürken, Latin Amerikalılar erkeğin daha iyi olduğuna inanmaktadırlar. Ancak, Beyazlar Afro-Amerikalılara göre erkeği iyi görse de, fark olmadığını daha çok kabul etmektedirler. Demokratların ise, % 26,6'sı kadın daha iyi iş yapar derken % 55,1 fark olmadığını söylemektedir. Ülke güvenliği, terörizm ve Irak'ı en önemli konu olarak kabul edenlerin % 42,3'si erkekte % 12,7'si kadındır. Yaş çok fazla sonuçları etkilemezken, eğitimin arttıkça kadın erkek ayrımı arasındaki farkın azaldığı görülmektedir (Falk and Kenski, 2006: 8-9).

Liderlik hakkındaki tutumları, birçok yolla etkileyen klişeler vardır. Kadınlar daha şefkatlidir, kadınlar daha liberaldir, kadınlar güçsüzdür gibi

⁸ <http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif300407.htm>.

algılamalar, insanların; kadınlar terörizm ve güvenlik konularıyla erkeklerle aynı performansta mücadele edemezler, tutumuna katkıda bulunmaktadır (Falk and Kenski, 2006: 4). Burada öğretilmiş bir ulus ve bu öğretilmişliği yalancı çıkarmayan bir grup vardır. Kadın ve erkek ayrımı yapılmasını istemeyen bu grup, kadın erkek arasında fark açığa çıkarma yarışına girerek, şaşırtmaktadır.

Ulusal parlamentoda kadın ve erkek temsil oranında gelenek ve dinden kaynaklanan farklılıklar rol oynarken, liderlik yeteneği ve alınan kararın barışçı niteliği konusunda kadın ve erkek arasında böyle bir fark bulunmamaktadır. Kadın devlet liderlerinin savaş ve barış zamanında erkekler gibi liderlik yeteneğinin gereği gibi davrandıklarını ve savaş durumunda yer aldıkları görülmektedir. Margaret Thatcher, Indira Gandhi, Golda Meir hiç şüphesiz feminist görüşü yalanlamaktadırlar (Goldstein, 2002: 122).

SONUÇ

Bu çalışmada iki görüş reddedilmiştir. Birincisi, kadınların daha barışçı olması, diğeri de kadınların ulusal meclislerdeki temsil oranının, erkekler tarafından sınırlandırıldığı ya da daha fazla barış getireceğidir.⁹

Bir ülkedeki cinsiyet eşitliği ve diğer ülkelerle barışçıl ilişkiler oluşturulması arasında pozitif bir ilişkinin olduğu bazı çalışmalarla ortaya konmuştur (**Bkz.:** Caprioli, 2000: Caprioli-Boyer, 2001). Kantitatif olarak Mary Caprioli cinsiyet eşitliğinin ülke içinde barışa katkı sağladığını göstermiştir. Kadının liderlik durumu ülke içi çatışmalar üzerinde istatistiksel olarak anlamlı etkilere sahip olmazken hem parlamentodaki kadın temsil oranı hem de yüksek eğitimde kadının erkeğe oranı ile ölçülen daha eşitlikçi toplumlarda silahlı çatışma seviyesinin daha düşük olması söz konusudur (Melander, 2005: 695-696). Bu çalışmada ise, daha eşitlikçi toplum bilge toplum olarak algılanmaktadır ve cinsiyetin barış üzerindeki etkisi eğitimin etkisi olarak görülmektedir. Açıkçası cinsiyet diye bir ayırmadan bahsetmek yerine nitelikli insan (iyi, adil, filozof...) ayırımından bahsetmek daha olası görülmektedir ve, çatışmayı düşüren etken cinsiyet eşitliği değildir.

Kadınlar, siyasetten uzak durmuşlardır. Ancak, tehlikeyi hissettiklerinde siyaset içine girmiş ve başarılı olmuşlardır. İlginçtir ki, istedikleri düzene kavuşunca siyasetten kendileri çekilmişlerdir. Kadınlar için yasal düzenlemeler ve ekonomik, kültürel ve sosyal yapılanmalar şu an içinde bulunduğumuz zaman itibarıyla zaten olumludur. Peki neden hâlâ kadınlar meclis koridorlarında az görülmektedir. Bu isteksizlik mi, engelleme mi? Eğer engelleme ise ve karşı konulamıyorsa bu kadınların zayıflığını göstermektedir. Yok değilse kadınlar siyasete karşı ilgisizler ama gerek gördüklerinde erkeklerden daha aktif ve sert olabilmektedirler. Bu şuna benzer: Parkta çocuğu

⁹ Dış politika tutumlarında cinsiyet farklılığıyla ilgili olarak **bkz.:** Fite-Genest-Wilcox, 1990: Togeby, 1994.

dövülen kadın aniden mizaç değiştirerek karşı taraftaki çocuğa şiddet uygular. Kendi çocuğunu savunmak için!

2007 yılı itibarıyla ABD, İngiltere, İsrail, Yunanistan, Avusturya gibi ülkelerde Dışişleri Bakanı kadındır. Demokratik ülkelerde birey genellikle, tek başına karar-alma mekanizmasını etkileyememektedir. Devletlerin belli dış politika öncelikleri vardır ve hükümetler belirli çerçevede onun dışına çıkabilmektedirler. Yine de, karar-alma konumunda, bireyin tek başına etkili olduğu düşünüldüğünde, yukarıda sayılan ülkelerin tutumu bu günden farklı olmayacaktır. Artık ülkelerin dış politikaları cinsiyete, partiye veya demokratik olup olmama durumuna paralel olarak yürümektedir. Kişi-cinsiyet artık bir semboldür. Kararların alınması kişinin inisiyatifine değil, çeşitli alt kurulların çalışmaları ile şekillenmektedir. Cinsiyet belki de bir reklam amacı taşımaktadır. Örneğin erkeklerin egemen olduğu bir siyasal ortamda kadın olmak daha dikkat çekici olabilir. Ayrıca dışişleri bakanlığı gibi yıkıcı özellikleri ön planda olan bir mevkiinin, bakıcılığın, şefkatin, iyi niyetin bir göstergesi olarak kabul edilen kadın sembollere bırakılması belki de dış politikanın vahşi yanının ehlileştirilmiş bir imaj kazandırma çabası olabilir. Çünkü, dışişleri bakanlarının kadın olduğu yukarıda bahsedilen ülkelerin çoğunun aynı zamanda dünyanın en yıkıcı ve istikrarsızlık yaratan ülkeler olması tesadüf olmasa gerek.

Öyleyse,

- Demokratik toplumlarda daha fazla kadın temsili vardır, yanlış bir ifadedir,
- Kadınlar için kota konulmasının istenmesi hoş değildir, bu durum kendiliğinden olursa iyidir,
- Kadınlar daha şefkatlidir, başkalarıyla daha iyi geçinirler, yanlış bir algılamadır, böyle bir ayırım yapmak için yeterli kanıt yoktur, daha şefkatli insan, kadın da, erkek de olabilir,
- Dış politika konularında kadınlar erkeklere göre daha yapıcıdır, barışçıdır, yanlış bir ifadedir. Dış politika konularıyla ilgilenmedikleri de yanlıştır. Savaşa giden erkeğin eşi ve annesi konumunda olmak, ilgiyi arttırdığı gibi ulusal çıkara bir an önce kavuşma özlemi, ivedilik ve hırçınlık dürtüsünü harekete geçirebilmektedir.

Özlenen dünya, iş tanımı yapılırken kadın erkek ayrımı yerine insan niteliği ayrımı yapılan dünyadır. Aynı olayla ilgili karar alırken cinsiyet dışındaki kelimelerin etkilediği insanlardan oluşan dünyadır ya da her ne olursa olsun nesnel olabilen insanlarla dolu dünyadır.¹⁰ Bentley'in, 1908 yılında "gruplar yeterli düzeyde ifade edildiğinde, her şey ortaya konmuştur" söyleminde gruplar yerine "kadınlar" geldiğinde dünya politikası tam olarak ortaya konmuş olacaktır!

¹⁰ Burada, pozitivist bir nesnellik anlayışından kaçınıldığı belirtilmelidir (Nesnellik ölçütü ile ilgili olarak bkz.: Sunar, 1986: 14-30).

KAYNAKÇA

Caprioli, M., (2000), "Gendered Conflict", **Journal of Peace Research**, 37 (1), 51-68.

Caprioli, M. and Mark A. Boyer, (2001), "Gender, Violence, and International Crisis", **Journal of Conflict Resolution**, 45 (4), 503-518.

Conover, P. J. and Virginia Sapiro, (1993), "Gender, Feminist Consciousness, and War", **American Journal of Political Science**, 37 (4), November 1993, 1079-1099.

Cook, E. A. and Wilcox, Clyde, (1991), "Feminism and the Gender Gap-A Second Look", **The Journal of Politics**, 53 (4), 1111-1112.

Dickey, C., "Women of Al Qaeda, **Newsweek**, 12 December 2005.

Enloe, C., (2003), **Muzlar, Plajlar ve Askerî Üsler, Feminist Bakış Açısından Uluslararası Siyaset**, Çeviren: Berna Kurt-Ece Aydın, İstanbul: Çitlembik Yayınları.

Falk, E. and Kenski, Kate, (2006) "Issue Saliency and Gender Stereotypes: Support for Women as Presidents in War and Terrorism", **Social Science Quarterly**, 87 (1), 1-18.

Fite, D.-Genest, M. and Wilcox, C., (1990), "Gender Differences in Foreign Policy Attitudes", **American Politics Research**, 18 (4), 492-513.

Goldstein, J. S., (2002), **International Relations**, Brief Edition, New York: Longman Publishers.

-----, (2005), **War and Gender**, Reprinted, Cambridge: Cambridge.

Heywood, H., (2007), "Feminizm", Çev: Şeyma Akın, Andrew Heywood, **Siyasi İdeolojiler**, Ankara: Adres Yayınları, 289-319.

Johnstone, Dianna, (2001), "İnsani Savaş: Cezanın Suça Uygunluğu", **Evrenin Efendileri? NATO'nun Balkan Seferi**, Tarık Ali (der.), Om Yayınevi, İstanbul, 2001, 209-240.

Melander, E., (2005), "Gender Equality and Intrastate Armed Conflict", **International Studies Quarterly**, 49 (4). 695-714.

Özveri, Y. Ü., (2007), "Amazonlar Söylencesi", http://www.circassiancanada.com/tr/edebiyat/efsaneler/001_amazonlar_soylencesi.htm

Randall, M., (1985), **Nikaragua Devrimi ve Kadınlar Sandino'nun Kızları**, Çev. Mehmet E. Yurtçu, 2. Baskı, İstanbul: Metis Yayınları.

Steans, J., (2003), "Engaging from the Margins: Feminist Encounters with the 'mainstream' of International Relations", **British Journal of Politics and International Relations**, 5 (3), 428-454.

Sunar, İ., (1986), **Düşün ve Toplum**, Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.

Şafak, E., **Pazar SABAH**, 30 Ekim 2005.

Tickner, J. A., (2002), “Feminist Perspectives on 9/11”, **International Studies Perspectives**, 3(4), 333-350.

Togebly, L., (1994), “The Gender Gap in Foreign Policy Attitudes”, **Journal of Peace Research**, 31(4), 375-392.

Vallance, E., (1999), “Feminist Hareketler”, **Blackwell’in Siyaset Bilimi Ansiklopedisi – I (A-K)**, Çev.: Peker, B., Yükselci, E. ve Keskiner, L., Ankara: Ümit Yayıncılık, 1999.

Zedalis, D. D., (2004), Female Suicide Bombers, www.au.af.mil/au/awc/awcgate/ssi/zedalis.pdf.

WEB

http://www.africawithin.com/bias/rosa_parks.htm.

http://www.americaspurpose.org/downloads/working_group_papers.pdf.

http://www.ccom.ua.edu/od/article_jones.shtml.

<http://www.ipu.org/wmn-e/arc/classif300407.htm>.

<http://www.monitor.upeace.org/pdf>.

<http://www.nyhistory.com/harriettubman/life.htm>.

http://www.polonya.org.tr/sec3-Polonya_kobieta.html.

